



*Демчишин Н. М.,
здобувач кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права,
Університет «Україна»*

ПРАВОВІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Підвищення ефективності надання медичних та фармацевтичних послуг в умовах комерціалізації фармацевтичного ринку і обмеження фінансових ресурсів держави розглядається сьогодні як багатовекторна проблема. Залучення додаткових джерел фінансування, розробка механізмів раціонального використання коштів, підвищення вимог суспільства до якості лікарських засобів та виробів медичного призначення, а також вплив процесів глобалізації та інтеграції зумовлюють потребу у перегляді питань організації надання ефективних фармацевтичних послуг у площині правових та соціально-економічних відносин у суспільстві.

Аналізуючи літературні джерела та спираючись на результати наукових досліджень, варто відзначити, що розв'язанню проблем в охороні здоров'я присвятили свої праці такі вчені, як Я. Буздуган, З. Гладун, В. Пашков, І. Сенюта, О. Солдатенко, С. Стеценко, але зауважимо, що в юридичній науці мало уваги приділено комплексному дослідженню правових основ фінансового забезпечення фармацевтичних послуг в Україні. Здебільшого особлива увага вчених-юристів зосереджується на практичних, організаційних та правових основах фінансового забезпечення галузі охорони здоров'я в цілому.

Нині в Україні особливої гостроти набуває питання фінансового забезпечення надання фармацевтичних послуг, саме тому розгляд даної проблеми вважаємо важливим завданням.

Мета статті полягає у поглибленому аналізі теоретичних і правових основ фінансового забезпечення фармацевтичних послуг в Україні та визначенні поняття «фінансове забезпечення фармацевтичних послуг».

Термін «фінансове забезпечення» в економічній літературі зустрічається доволі часто. У більшості випадків сутність наукового терміна визначається залежно від того, який аспект фінансової діяльності розглядає автор.

У вітчизняній фінансовій науці висвітлення змісту даного поняття неоднозначне. Так, більшість науковців фінансове забезпечення розглядають як один із методів фінансового механізму. Такого підходу у своїх наукових працях дотримується О. Кириленко [6, с. 41] та С. Юрій [11, с. 40]. Фінансове забезпечення, як підсистему фінансового механізму, що характеризує зміст впливу фінансів на різні аспекти розвитку суспільства, розглядає В. Опарін [9, с. 56]. У рамках фінансового механізму фінансове забезпечення, як метод фінансового впливу на розвиток економіки, досліджують також У. Петровська, Д. Клиновий [7, с. 23]. О. Романенко фінансове забезпечення визначає як покриття затрат за рахунок фінансових ресурсів, акумульованих суб'єктами господарювання і державою [10, с. 18].

У підручнику «Бюджетний менеджмент» (за загальною редакцією В. Федосова) запропоновано дещо інше визначення: «Фінансове забезпечення – це система джерел і форм фінансування розвитку економічної і соціальної сфери» [4, с. 49].

Значно ширше розглядає визначення цього терміна авторський колектив підручника «Фінанси» (за редакцією С. Юрія, В. Федосова). А саме фінансове забезпечення трактують як формування цільових грошових фондів суб'єктів господарювання у достатньому розмірі та їх ефективне використання. Науковці акцентують увагу і на ефективному використанні сформованих грошових ресурсів [12, с. 94].

У статті «Поняття, принципи, форми фінансового забезпечення охорони здоров'я» Я. Буздуган дійшла висновку, що фінансове забезпечення – це метод фінансового механізму, за допомогою якого формують і використовують фонди коштів і який характеризує зміст впливу фінансів на різні аспекти розвитку суспільства. Відповідно, фінансове забезпечення охорони здоров'я вона трактує як метод фінансового механізму, що визначає принципи, джерела й форми фінансування суб'єктів господарювання, чия діяльність спрямо-

вана на охорону, збереження, зміцнення та відновлення здоров'я громадян [2, с. 27].

На основі аналізу наведених наукових підходів щодо визначення сутності терміна «фінансове забезпечення» та зважаючи на особливості надання фармацевтичних послуг, поняття «фінансове забезпечення фармацевтичних послуг» можна визначити як сукупність джерел, форм і методів формування грошових фондів, необхідних для реалізації законодавчо закріплених прав громадян на отримання якісних фармацевтичних послуг та ефективного використання мобілізованих коштів.

Основними формами фінансового забезпечення фармацевтичних послуг в Україні є бюджетне фінансування, добровільне медичне страхування, самофінансування, кредитування, інвестування, благодійництво та спонсорство.

Традиційно вагомим джерелом фінансового забезпечення фармацевтичних послуг в Україні залишаються кошти державного та місцевих бюджетів, яких критично не вистачає і не вистачало завжди.

Україна серед країн колишнього СРСР посідає одну з перших позицій за темпами зростання внутрішнього фармацевтичного ринку на пострадянському просторі. Однак за умов відсутності дієвих механізмів соціального захисту населення та компенсації спожитих лікарських засобів і виробів медичного призначення вказаний показник не можна оцінити позитивно, оскільки основний фінансовий тягар щодо забезпечення фармацевтичною допомогою лежить безпосередньо на населенні країни.

Отже, можна стверджувати, що рівень фармацевтичного забезпечення населення в Україні залежить не лише від стану фінансового забезпечення охорони здоров'я та фармації, а й характеру впливу ринкових факторів, пов'язаних з розвитком вітчизняного оптового та роздрібного фармацевтичного ринку. У «Концепції розвитку фармацевтичного сектору охорони здоров'я України», у розділі «Мета та основні завдання», зазначено, що організація стабільної діяльності фармацевтичного сектора повинна здійснюватися у напрямі підвищення рівня доступності, якості й раціональності використання лікарських засобів, а також формування адекватної трансформації суспільства й менеджменту у фармацевтичному секторі. Розробка та впровадження такого менеджменту у фармації повинні здійснюватися відповідно до розробленої концепції фармацевтичної допомоги, яка є відобра-

женням діалектики розвитку фармацевтичної діяльності як соціально орієнтованої форми діяльності та суспільства в цілому [9, с. 25].

Також, на нашу думку, варто підтримати пропозицію Н. Карпшин, яка вважає, що на початковому етапі розвитку обов'язкового медичного страхування варто запровадити обов'язкове медичне страхування фармацевтичної допомоги (ОМСФД), призначення якого – покривати витрати гарантованого обсягу медикаментозного забезпечення населення країни. Переваги ОМСФД – у чітко визначених пріоритетах фінансування і спрощеній процедурі формування та використання грошових коштів, що має сприяти більш економному і раціональному використанню фінансових ресурсів і забезпеченню державних соціальних гарантій у сфері охорони здоров'я [5, с. 16].

В Україні повинні формуватися три основних джерела фінансування національної системи охорони здоров'я та фармації:

- державний та місцеві бюджети;
- страхові внески роботодавців;
- благодійні внески, кошти міжнародних гуманітарних організацій, громадських об'єднань, гранти тощо.

Тобто за типом фінансування національна модель охорони здоров'я і фармації повинна мати характер фінансування змішаного типу з механізмами зовнішнього та внутрішнього контролю за раціональним використанням фінансових та інших ресурсів галузі. Особливої уваги потребує створення ефективної системи контролю за розподілом коштів у разі створення централізованого державного фонду ОМС, який і буде становити основну частку (приблизно 85,0%) кошторису національної охорони здоров'я та фармації.

Отже, створення нормативно-правової основи для регулювання обов'язкового медичного страхування в Україні, доцільність запровадження якого викликає широку дискусію в урядових колах, представників медичної громадськості, науковців, юристів, страховиків та інших категорій населення, на сьогодні залишається актуальним.

Список використаної літератури

1. Конституція України: прийнята на V сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. № 254/96 ВР (із змінами та доповненнями). – К.: Право, 1996. – 38 с.
2. Буздуган Я. Поняття, принципи, форми фінансового забезпечення охорони здоров'я в Україні / Я. Буздуган // Віче. – 2008. – Травень. – С. 26–28.

3. Буздуган Я. Правові та організаційні основи фінансового забезпечення охорони здоров'я в Україні: дис. ... канд. юрид. наук / Буздуган Я. – К., 2009. – 227 с.
4. Бюджетний менеджмент: підручник / [В. Федосов та ін.]; за заг. ред. В. Федосова. – К.: КНЕУ, 2004. – 864 с.
5. Карпишин Н. І. Фінансове забезпечення охорони здоров'я в реалізації державних функцій на ринку медичних послуг: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук / Карпишин Н. І. – Тернопіль, 2006. – 20 с.
6. Кириленко О. П. Фінанси (Теорія та вітчизняна практика): навч. посібник / Кириленко О. П. – Тернопіль: Астон, 2002. – 212 с.
7. Клиновий Д. Фінанси: навчальний посібник / І. Петровська, Д. Клиновий. – К.: ЦУЛ, 2002. – 300 с.
8. Опарін В. Фінанси (загальна теорія): навч. посібник / Опарін В. – 3-тє вид., доп. і перероб. – К.: КНЕУ, 2002. – 240 с.
9. Панфілова Г. Л. Організація фармацевтичної допомоги населенню в умовах медичного страхування: монографія / Панфілова Г. Л., Немченко А. С., Немченко О. А. – Х., 2009. – 228 с.
10. Романенко О. Фінанси: [підручник] / Романенко О. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 312 с.
11. Фінанси: вишкіл студій: навч. посіб. / [Юрій С. І., Кізіма Т. О., Злепко М. П., Тріпак М. М.]; за заг. ред. д.е.н. С. І. Юрія. – Тернопіль: Карт-бланш, 2002. – 357 с.
12. Фінанси: підручник / [Юрій С. І. та ін.]; за заг. ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. – К.: Знання, 2008. – 611 с.